

Az imádság teljes íve

Walter Brueggemann, amerikai ószövetséges teológus a zsoltárokat 3 csoportra osztja: a meggyőződés imádságai; az elbizonytalanodás zsoltárai; és az új meggyőződés zsoltárai. Ez a séma (amely nem kizárólagos, és nem is szabad túl mereven kezelni, mondja) kapcsolódik az imádkozó ember/az imádkozó közösség élettapasztalatához.

A meggyőződés imádságai azok, amikor az életben (nagyjából) minden rendben van. Jólét, elégedettség és az áldásokért való hála jellemez ilyenkor bennünket. Ezek a zsoltárok örömről, boldogságról, Isten megbízhatóságáról szólnak. Ő tartja kézben a dolgokat, és azok jól vannak.

Az elbizonytalanodás zsoltárai azok a panasz énekek, amelyek közül többet olvastunk (és imádkoztunk) az elmúlt hetekben. Minden ember életében (akár hívő, akár nem hívő valaki) vannak időszakok, amelyeket a fájdalom, egyedüllét, szenvedés, halál, és az ezekből fakadó düh, harag, keserűség jellemez. A Zsoltárok könyvének egy jó része ezeknek az élethelyzeteknek ad hangot Isten jelenlétében. Bátran kimondja az érzéseket, akár a gyűlöletet, az ellenségek elvetemült voltát, a halál közelségét...

Az új meggyőződés zsoltárai Istent magasztaló hála- és dicsőítő énekek, amelyek azt ünneplik, hogy Isten közbeavatkozott és szabadulást hozott. Az életünkben vannak olyan szakaszok, amikor a sötétség és kétségbeesés ideje után, váratlanul, lassabban vagy éppen hirtelen változás áll be. Megjelenik az öröm, a béke. Isten uralkodik. (vö. Walter Brueggemann: A hit a Zsoltárok könyvében, 25. o.)

"Ezek a szakaszok fejlődés nélkül újra és újra ismétlődnek, átmeneteik sohasem nyilvánvalók, könnyedek vagy "természetesek". Mindig fájdalommal és meglepetéssel járnak, és bármilyen életkorban bekövetkezhetnek." (Brueggemann, 26.)

Fájdalom szakaszai és a meglepetés szakaszai az életünkben. Egyetemes a tapasztalat, hadd hangsúlyozzam újra, akár hívőnek, akár nem hívőnek mondja magát valaki. Brueggemann rámutat, hogy ugyanakkor a mi kultúránk nem ad teret ezen tapasztalatok megélésének, kimondásának. Hova visszük a sötétséget, a fájdalmat, a kudarcot? Hiszen minden arról szól, hogyan kerüljük el ezeket az élethelyzeteket. És ha nem sikerül, akkor tartsd magadban, vagy max. menj szakemberhez. Ne terhelj másokat a bajoddal. De hasonlóan a meglepetéseket sem szeretjük. Az igazi, radikális változás, megújulás szintén ijesztő a mai kultúrában. Mert akkor sem mi irányítunk, nem a miénk a kontroll. A mi világunk pedig azt írta belénk, hogy az élet folyamatos, sikeres fejlődés. Mindezek miatt a zsoltárok sokkal közelebb segítenek a valóságunk megéléséhez (a legfőbb valóság, Isten jelenlétében), mint azt sokan az imádságról általánosságban gondolnák.

A 73. zsoltár azért különleges, mert ezt az egész ívet végig követhetjük benne (ez az egyetlen ilyen zsoltár). Mind a három szakaszra történik utalás, és különösen érdekes, hogyan történik az átmenet az egyikből a másikba. Ez a zsoltár ma a Szentlélek erejében megvizsgálja a szívünket (hol tartunk az úton), és Isten felé fordít, bárhol is legyünk. Arra hív, hogy álljunk bele az életünk valóságával Isten valóságába. Hogy lássuk őt szívünk szemeivel...

1. A meggyőződés és annak megrendülése; 2. Az elbizonytalanodás: alászállás a sötétségbe; 3. Az új meggyőződés: váratlan felemelkedés

1. A meggyőződés és annak megrendülése

A kiindulóponton csak rövid utalás történik: *"Milyen jó az Isten Izraelhez, a tiszta szívűekhez!"* Ez a közösség hitvallása. Isten jó az ő népéhez, a benne bízókhoz, azokhoz, akik megtartják szövetségét, a vele való élet kereteit, akik tisztán tartják a szívüket. Ezzel a gondolattal kezdődik az egész Zsoltárok könyve. A 1. zsoltár meghatározó képe, hogy az Úrban bízók élete olyan, mint egy folyóvíz mellé ültetett fa, amely gyümölcsöt terem, míg az erőszakosok, istentelek olyanok lesznek, mint a pelyva,

amit szétszór a szél. Az igazak célba érnek, de a gúnyolódók útja a semmibe vész. Isten igazsága rendben tartja a világot, és van mihez igazodni. Ez Izrael elsődleges hitvallása.

Ez a kép nagyon erősen be van írva sokunk szívébe. Ha Isten van, uralkodik, akkor az egyfajta morális következetességet jelent: ő hűséges a hozzá hűségesekhez. Szeretném ezt a gondolatot megint kiterjeszteni azokra is, akik nem vallják magukat Jézus követőinek. Mindnyájunkban van elvárás Isten felé ezen a területen, hadd mutassam be, hogyan.

A legtisztább képlet azoké, akik keresztényként nőttek fel. Kezdetől ezt szívták magukba, hogy az Úrnak engedelmeskedni (a szívet tisztán tartani) jó, és áldással jár. Mélyen beléjük van ez írva. Azután vannak többen, akik felnőtt fejjel találkoztak Isten szeretetével és megbocsátó, megtisztító erejével Jézusban, aki elhívta őket. Ők azt élték meg, hogy a káoszban megjelent az Úr, és kivette őket, újat kezdett bennünk. Azaz a keresztény életük egy "új meggyőződés" tapasztalattal kezdődött. De az új meggyőződés idővel "csak meggyőződéssé lesz." És bennünk is az van, a tapasztalatuk miatt is, hogy Isten rendet tart a világban. Most, hogy hozzá fordultam, nem érhet már baj.

De még azok is valami hasonlót várnak Istentől, akik még kívül állnak. Vagy nem éppen az vonz-e egyeseket Isten felé, hogy nála majd végre minden kiszámítható és átlátható lesz? Ha hűséges leszek - minden jóra fordul. Ennek oka egyrészt a keresztény kultúra, múlt még itt-ott fellelhető maradványaira vezethető vissza, másrészt pedig az emberi szív alapbeállítására is. Figyeljük meg, hogy ha valaki elutasítja a kereszténységet, ha el is utasítja Istent, ha végtelenül naivnak és butának tartja a keresztényeket, hogy hiszik ezt a világképet, akkor is így képzelem el Istent (akiben nem hisz). Azaz ki az, aki Istent nem úgy képzelem el, hogy a hűségesekhez, engedelmesekhez áldással, az gonosz, erőszakos emberekhez ítélettel közeledik? Ha elutasítod Isten létét, akkor is - feltételezem - ezt utasítod el. Ez gyakran abból fakad, hogy valamikor ezt hitted - de nem ez lett a tapasztalatod. És itt kapcsolódunk újra a zsoltárhoz.

"De az én lábam majdnem megcsúszott, kis híjám elestem jártamban. " Itt indul az első mozgás. Miközben Izrael/a közösség hite nem változik, az egyén életében valami megjelenik: De én... A közösség, a szövetséges nép hitében ott van mindez, de az én lábam majdnem megcsúszott. Érezzük ezt a képet; milyen, amikor váratlanul kicsúszik a lábunk alól a talaj. Amikor egyensúlyt veszünk, és kontrollálatlanul megindulunk lefelé. Abban a pillanatban nem tudjuk hova jutunk. Megjelenik az örvény, a veszteség, a félelem. Itt állunk az elbizonytalanodás küszöbén.

2. Az elbizonytalanodás: alászállás a sötétségbe

A zsoltár első fele ezt az alászállást beszéli el. Nagyon erőteljes történet zajlik az imádkozó ember szívében, amibe betekintést nyerünk. Halljuk szívének gondolatait. Szinte érezzük - én leginkább ezzel a képpel tudom a történéseit megragadni - ahogy elsötétül a szíve, elsötétül a látása. Mert mindig a szívünkkel látunk. A szívünk állapota határozza meg, hogy valakiben a szépet vagy csúnyát látjuk; hogy a helyzetünket nehéznek, de tarthatónak vagy reménytelennek, kétségbeesettnek látjuk; hogy Istent hogyan látjuk. Néhány megjegyzést szeretnék tenni ahhoz, ahogy a zsoltáros ebben a részben először a bűnösökről beszél.

"Mert halálukig sincsenek kínjaik, és kövér a testük. Nincs részük az emberek gyötrelmében, nem érik őket csapások, mint más embereket. Ezért a kevelység nyakláncát hordják, és az erőszak köpenyébe burkolóznak. Jómódjukban kérkedve néznek szét, szívükben öntelt gondolatok járnak. Gúnyolódnak, gonoszul beszélnek, elnyomással fenyegetőznek dölyfösen. Az ég ellen is feltájták szájukat, nyelvükkel megszólják a földet. Ezért fordul feléjük a nép, és mohón isszák szavaikat, mint a vizet. Ezt mondják: Honnan tudná ezt az Isten? Lehet-e tudomása erről a Felségesnek? Íme, ilyenek a bűnösök! Háborítatlanul gyarapítják vagyoniukat szüntelen. "

Mit és hogyan lát a zsoltáros? Mire néz, mire tekint? Nos, az egész részt uralja az "én és ők" szemlélete. Én igaz voltam, ők erőszakosok. Bőséjük, ahogy az élet minden részét kiélvezzik, ahogy

luxusnyaralásokra járnak és sportautókat vezetnek, ahogy semminek nézik azokat, akiknek ebből semmi nincs, nem tehetségüknek, hanem erőszakosságuknak és gátlástalanságuknak köszönhető. Ezekre mondják, hogy nem ismernek sem Istent, sem embert. Ők vannak - és még sokan fel is néznek rájuk. Hosszan, részletesen sorolja ezeket a zsoltáros. Mit lát? Mire figyel? Érezzük, ahogy nem lát már mást, csak azt, hogy ezeknek az istenteleneknek milyen jól megy.

Közben betölti szívét az irigység: *"Irigy lettem a kérkedőkre, látva a bűnösök jólétét."* Elborítja a szívét az irigység. Akkor én miért tartottam a szívem tisztán, folytatja, miért tartom magam Isten igazságához, amikor nem azt látom, amit a közösségem, Izrael hisz? Hogyan történhet itt a szemünk láttára az ellenkezője annak, amit Isten mondott? Hogyan lehet, hogy azok gyarapodnak, pedig istentelenek, mások iránt kegyetlenek, én meg küszködök mindenféle hiányok között? - És talán érzed itt, mit jelent a szív elsötétülése. Nem lát mást, csak a gazdagok jólétét, a maga hiányait, és Isten irreleváns voltát. Ezért oda jut, hogy majdnem feladja a hitét: *"Már arra gondoltam, hogy én is úgy beszélek, mint ők, de akkor megtagadtam volna fiaid nemzetségét. Elgondolkoztam rajta, meg akartam érteni, de túl nehéznek tűnt nekem."* Gyötrő gondolkodás, ami nem visz előre.

Ezen a ponton többen kiszállnak az Istennel való kapcsolatból. A zsoltárost tartja a közössége, érdekli, hogy mit gondolnak majd az utódai döntéséről. A mai ember ennél sokkal individualistább - a közösség sem térben (kikkel vagyok együtt), sem időben (kikhez tartozom a múltból és a jövőben) nem olyan érték. Többen vagytok akikben az irigységnek ugyanez a keserősége vert gyökeret és nőtt fel. Ha nem gondold, csak nézd meg, nem ugyanígy morgolódsz-e te is magadban: *"De én hiába tartottam tisztán a szívemet..."* Hiába vagyok Istennek engedelmes, nincs társam... beteg vagyok... rossz a munkám... kiszúrnak velem... Isten nem adja meg azt, amire vágyom! És igen, ott van a szívben a keserű irigység, és mint egy óriásira növekedő, mindent behálózó és végül elemésztő parazita növény, megfojtja az életet. Néha nekiveselkedsz, gondolkozol, gyötrődsz, keresed a megértést, de túl nehéz. Alászállás a fájdalomba, a sötétségbe, az értetlenségbe. Hol van Isten?

Ez a helyzet darálja, módszeresen darálja az ember hitét és elkötelezettségét az igazságos és tisztességes élet iránt. És nehéz megállni, hiszen korunk azt mondja, bolond vagy, ha bármilyen ideához ragaszkodsz. Halálosan cinikus emberek vesznek körül (vagy azzá lettünk mi is...?), akik ilyenkor gúnyolódóan válaszolnak vissza: tényleg hiába tartottad tisztán a szíved... mit képzelteél? De amilyen erősen jön szembe a cinizmus hangja, olyan hihetetlen űr búvik meg a magabiztosság mögött. A zsoltáros küzdelme azzal, hol van Isten, nem a cinikus ember hangja.

Mielőtt tovább lépünk, még egy fontos megfigyelést kell tennünk. A zsoltáros az új meggyőződés tapasztalatából tekint vissza erre az időszakra (irigy lettem a kérkedőkre - ilyen nem mond az ember, amikor benne van a küzdelemben; már arra gondoltam, hogy úgy beszélek, mint ők, de akkor megtagadtam volna fiaid nemzetségét - ez is visszatekintés.) Ami azt jelenti, hogy az elbizonytalanodás időszakának az imádságai nem ilyen közvetett, hanem közvetlen beszédet jelentenek. Nem udvariasan azt mondjuk, hogy irigy lettem, hanem Isten előtt küszködünk mindazzal az érzéssel és gondolattal, amit az vált ki bennünk, hogy nem látjuk Isten rendjét. Ez az időszak, életszakasz természetesen nem egy rövid imádság erejéig, hanem heteken, hónapokon át is tarthat.

Itt elértünk a következő mozgás kiindulópontjára: *"Végül elmentem Isten szentélyébe, és megértettem, hogy milyen végük lesz."* Új látás születik.

3. Az új meggyőződés: váratlan felemelkedés

A zsoltár közepén fordulat következik be. Ennek következménye egy újfajta látás. A helyzet nem változik meg, semmiben! de a zsoltárosban valami mélyen átalakul. Mintha új szemüvegen keresztül látná a világot; ugyanazt a világot látja, de nem ugyanaz az ember. Kivilágosodik a szíve, helyreáll benne a valóság igazi képe. Lássuk először, hogy mit lát az új meggyőződés tapasztalatában!

Azokkal kapcsolatban, akiket eddig csak a keserű irigység szemüvegén látott így szól: *"Bizony, sikamlós talajra állítottad és pusztulásba döntöd őket! Hogy fognak elpusztulni egy pillanat alatt! Végük lesz, semmivé lesznek rémületükben. Mint ébredés után az álmkép, úgy tűnik el képük, ha fölserkensz, Uram!"* Ezek nem a bosszú szavai (korábban beszéltünk arról, hogyan jelennek meg a bosszú szavai a panaszszóltárookban). Itt azonban egyszerűen látásról van szó, amire megnyílt a szíve. Eddig csak a jólétet és kérkedést, erőszakot és gazdagságot látta, most azonban meglátott valami mást is. Azt a megfellebbezhetetlen valóságot, amiről Jézus beszél egy példázatában.

"Egy gazdag embernek bő termést hozott a földje. Így gondolkozott magában: Mit tegyek? Nincs hova betakarítanom a termésemet. Majd így szólt: Ezt teszem: lebontom a csüremeimet, nagyobbakat építek, oda gyűjtöm be minden gabonámat és javamat, és ezt mondom a lelkemnek: Én lelkem, sok javad van sok évre félretéve, pihenj, egyél, igyál, vigadozzál! Isten azonban azt mondta neki: Bolond, még ez éjjel elkéri tőled a lelkedet, kié lesz akkor mindaz, amit felhalmoztál?" (Lk. 12. 16-20)

Nem a gazdagsággal van baj önmagában, hanem azzal, ha valaki abban véli megtalálni a biztonságát. A zsolttáros ezt látja meg: mennyire törekeny ez a biztonság, mennyire gyenge lábakon áll ez az élvezet, mennyire tűnékeny azok hatalma, akikre korábban vágyakozva és irigysége nézett. Sokkal valóságosabb a kitettségünk, mint amennyire valóságos lenne a vagyonban való biztonságunk. Amíg ez erkölcsi prédikációként érkezik hozzánk, nem sokat ér. Ezer és ezer ellenérvünk van (ha elég idős vagy, látod, ahogy az elit örökíti magát generációkon keresztül; sokan mondják, hogy nem baj, azért csak jó jobban, mint szegényen élni; stb.). De itt nem arról van szó, hogy a régi meggyőződésbe valaki visszavezette ezt az embert, hanem az, hogy valami új született benne. Meglepetés, újdonság, radikálisan más, mint ahogy a többség lát. Éppen ezért új meggyőződés.

Másképpen látja magát is: *"Ha keseregne a szívem, és sajogna a bensőm, akkor olyan ostoba és tudatlan volnék veled szemben, mint az állat."* Ami korábban megváltozhatatlan adottság volt, a keserű irigység, ami hozzá nőtt, és amit úgy látott, mint akinek igaza van, most úgy tűnik fel előtte, mint állati ostobaság és tudatlanság. A "hogyan érezhettem így, hogyan gondolkozhattam így, el sem hiszem magamról" megvallása ez. Ami betonkemény valóságnak tűnt az elbizonytalanodás idején, az egyszer csak leszakad róla, eltávolodik tőle, erejét veszti, és úgy néz rá, hogy nem is érti, mi volt vele korábban. Ez az új, ez a meglepetés, ez a radikálisan más.

És végül minden, de minden megváltozik az Úrral való kapcsolatában: *"De én mindig veled leszek, mert te fogod jobb kezemet."* De én... Egy újabb de én, egy újabb fordulat. *"Nincs senkim rajtad kívül a mennyben, a földön sem gyönyörködöm másban. Ha elenyészik is testem és szívem, szívemnek kösziklája és örökségem te maradsz, Istenem, örökké!"* Ebben a kapcsolatban nincs már érdek. Nem arról van szó, hogy ha én hűséges vagyok, te megáldasz bőséggel. Nem, hiszen semmi nem változott meg a körülményekben. Hanem egy mélyebb szeretet és bizalom született Isten felé. Benned gyönyörködöm, önmagadért. Téged imádlak, mert jó vagy. Te vagy az, akiben örömöm találok. Te elégítesz meg. Te vagy velem, te vezetsz. Jobb nekem a veled való közösség, mint az az élvezet, amit téged elutasítók kapnak gazdagságukban. Egyszerűen csak szemléli Isten, gyönyörködik benne a szíve, feltöltődik vele a lénye, átjárja Isten szeretete és öröme. Kell-e ennél több?

Minden megváltozott tehát, de hogyan? Ezt mondja: *"Végül elmentem Isten szentélyébe, és megértettem, hogy milyen végük lesz."* Isten szent helyén történt a fordulat. A templomban, az istentiszteletben egyszer csak találkozott az Úrral. Betöltötte őt Isten jelenléte - és minden mássá lett. Mert az új meggyőződés isteni ajándék. Valami olyan ajándék, amit az Úr egyszer csak ráárasztott. Nem kigondolta, nem megmagyarázta magának, nem bebizonyították neki, hanem egyszer csak az övé lett. Van, amikor csendben, észrevétlenül jó ez el az életünkbe; a sötétség, a fájdalom, a keserűség lassan-lassan kezd kivonulni szívünkéből, amint apálykor a tenger szinte láthatatlanul húzódik vissza. Van, amikor a Szentlélek leszáll, és minden megváltozik... váratlanul ott találjuk magunkat az Úr előtt és szabadabbá leszünk. Történhet ez istentiszteleten, gyógyító imádságban, lelkigondozói beszélgetésben, házicsoportos közös imában, egy könyv olvasása közben, egyedül a természetben... De megtörténik. Mert igen, egy nap eljön az Úr.

Hova hív mindez? Isten jelenlétébe, Isten különleges jelenlétébe, ahol minden megfordul. Ennek a Szentlélektől való meghívásnak a részeként hadd mutassam fel, hogyan tárul elénk Isten munkája. Két - párhuzamos - dologra mutatok rá.

Az első a Zsoltárok könyve egészének a szerkezete. Az 1. Zsoltárral indul, a meggyőződés megvallásával. A 150. zsoltárral zárul, ami szintiszta magasztalás; nem valamiért, amit Isten tett, hanem Istenért magáért. A kettő között nemcsak a Zsoltárok könyve, hanem az egész életünk ott van. Panasszal, küzdelemmel, szabadulással, új énekkel, újra panasszal. Mert ez ennek a világnak a természete. De minden az engedelmségtől a dicsőítés felé tart. Minden alászállást és sötétséget felemelkedés és dicsőítés követ. Nagyon mélyen vigasztalnak Eugene Peterson gondolatai, aki felhívja a figyelmet, hogy azzal, hogy a Zsoltárok könyve dicsőítéssel végződik (ráadásul 5 dicsőítő zsoltárral), azt is hirdeti, hogy egy nap minden imádságunk, minden sóhajunk, minden könnyünk magasztalássá lesz. Az alászállást Isten hűségéből mindig felemelkedés követi.

Honnan tudjuk? Azért, mert Isten maga ebbe az életbe lépett be. Jézus alászállt a sötétségbe, a fájdalomba és a halálba - hogy azután felemelkedjen az életbe, a világosságba. Ez az Úr útja velünk, ez az Úr útja értünk. Belép a mi alászállásainkba, hogy jelenlétét adja, velünk találkozzon, és magával emeljen bennünket az életbe.

Az élettapasztalatunk benne értelmet, célt, jelenlétet, erőt nyer. Ezért imádjuk és magasztaljuk ma őt!
ÁMEN!

(Lovas András)